

MAGYAR IZRAELITA.

Hitfelekezeti érdekű hetilap.

Kiadó: **Leitner M. L.** könyv- és nyomdatulajdonos.

Felelős szerkesztő: **Tencer Pál.**

Előfizetési feltételek:

Pesten házhozhordással, vidékre postai széktildéssel.

Egész évre 6 frt. fél évre 3 frt.

Szerkesztői iroda:

Deák Ferencz-utca 5-ik szám, 2-ik emelet, hová a kéziratok intézendők.

Megjelenik minden csütörtökön egy egész iven.

Hirdetményekért a 30 krnyi bélyegdíjon fölül egy félhasábos petsor után 3 kr. számíttatik.

Pest, augusztus hóban.

—z—. Hirlik, hogy az országgyűlés szeptember hóban ismét összeül, s a kormány adott ígérete után méltán várhatjuk, hogy a zsidók egyenjogosítására vonatkozó törvényjavaslatát az első ülések egyikében fogja a ház elé terjeszteni.

Fel kell tehát tennünk azt is, hogy e törvényjavaslat már eddigelé készen vagy legalább oly stádiumban van, hogy e kérdés tárgyalását ne kelljen netalán megint azért elhalasztani, mert a miniszterium még nem ért rá a zsidókkal foglalkozni.

Mondjuk, felteszszük, hogy a törvényjavaslat kész van, de óhajtanók nem csak feltenni, hanem tudni is.

Azonban még egy másik vágyunk is van. Nem szeretjük a meglepetéseket, már csak azért sem, mert a meglepetések a zsidókra nézve ritkán voltak kellemesek.

Óhajtanók tudni azt is, hogy miként szól a miniszterium törvényjavaslata.

Már azt nem fogja tagadni senki, hogy ez a törvényjavaslat bennünket zsidókat igen közléről érdekel és minthogy az országgyűlésen hozzá nem szólhatunk, annyival inkább szeretnők véleményünket felőle már az országgyűlési tárgyalás előtt elmondhatni.

Szóval, nagyon kívánatos volna, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszterium is kövesse az igazságügyi miniszterium példáját és tegye közzé ideje korán a maga törvényjavaslatát; így a legközelebb érdekelt körök is hozzászólhatnának, a mi annyival szükségesebb lesz, miután a vallás- és közoktatásügyi miniszter a „zsidóügyek előadóját“ még mindeddig sem nevezte ki, és így munkájánál zsidó részről informálva nem is lehetett.

Pest, 1867. évi augusztus 20-án.

Az esküdtszéki lajstrom tárgyában kibocsátott igazságügyminiszteri rendeletre a Pest városi jogi bizottság megtette jelentését a folyó hó 14-én tartott városi közgyűlésnek, minek folytán a város közönsége feliratot intéz az igazságügyi miniszterhez. Ezen felirat értelmében Pest városának képviselő-testülete nem ellenzi többé a miniszter azon meghagyását, hogy a zsidók az esküdtszéki lajstromba felvétessenek; és midőn a miniszter szabadelvülsége előtt meghajol, az ellenünk elkövetett jogsérelmet hallgatólag bevallja.

Aggodalmakat is fejez ki ezen felirat, de minthogy ezek nem a zsidókat érintő meghagyás érdemére, hanem inkább a rendelet alaki részére vonatkoznak, nem vitatjuk, hogy alaposak-e vagy sem.

Azt a kérdést nem tagadhatjuk meg azonban magunktól: nem kerülhetne volna-e el a főváros képviselőlete, miszerint csak jó hírének csorbulásával tereltessek a szabadelvülség utjára?

Pest, 1867. évi augusztus 20-án.

Szerkesztőségünkhöz több oly cikket küldenek, melyek a héber s magyar nyelv közti rokonságot tárgyalják. Az újabb nyelvészet két különböző nyelv összehasonlítását csak akkor engedi meg, ha ezek vagy ugyanegy nyelvtörzshöz tartoznak, úgy hogy mindkettőben ugyanazon szellem s ugyanazon belszerkezet található; vagy ha történetileg bebizonyítható, hogy ama két nép, mely e nyelvekkel élt, oly szoros viszonyban állt egymáshoz, hogy vagy közvetlenül, vagy pedig közvetve egymásra hathattak s így feltehető, hogy az egyik nyelv a másiknak törzseit, kifejezéseit elfogadta és elsajátította. Ezen szigorú tudományos szempontból tekintve, a héber s magyar nyelv között rokonság nem létezhetik; külső szó, sőt egyes nyelvtani hasonlóságok — korántsem jogosít fel két nyelvet egymással összehasonlítani. — Ily eljárás mellett majdnem minden nyelv közt fedezhető fel rokonság, még a héber és német nyelv között is, mit elég sikertelen kísérlet be is bizonyít. — A tisztelt cikkírók tehát bocsássanak meg, ha ezennel kijelentjük, hogy oly dolgozatokat nem közölhetünk, melyeknek kiinduló pontja elv, mely felett a tudomány pálcát tört. — És ezen esetben annál kevésbé tehetjük, mert David Cassel „Magyarische Alterthümer“ című könyvében nagyban már mindent felhozott, — természetesen minden eredmény nélkül — mi a héber s magyar nyelv közti állítólagos vagy látszólagos rokonság mellett felhozható.

Az „Alliance“ szózata az izraelitákhoz.

Testvéreink!

Habár az egész földkerekségen elszéledve s a világ minden nemzetei közt elszórva, hívek maradtatok őseink hitéhez, logyen bár a kötelék, mely egynémelyiket közületek avval egybefűz, még oly gyenge;

Ha hiteteket meg nem tagadjátok, isteni tiszteleteket el nem titkoljátok, ha a „zsidó“ névre el nem pirultok;

Ha az irántatok még uralkodó előítéleteket megvotítok, de az igaztalan szemrehányásokat, a gyakorta ellenetek szórt rágalmatokat és a szándékos hazugságot is, ha az igaztalanúságot, melyet oly gyakran szenvednünk kell, utáljátok, ha megvotítok

az üldözéseket, melyeket irányunkban oly gyakran megengednek, sőt ki is mentenek ;

Ha azt valljátok, hogy a legrégibb, legegyszerűbb és legtermészetesebb a hitvallások közül csakugyan jogosulva van arra, hogy állását megtartsa, hivatásait teljesítse, jogos igényeit érvényre hozza ; hogy éltető erejét nyilváníthassa, még pedig szemben a jelenkor hathatós eszméivel és szemben a világot mozgató teoriákkal, —

Ha azt hiszitek, hogy vallásunkat a közönyösség, valamint a kételkedők ármányos megtámadásai ellenében óvnunk kell, vallásunkat, mely az egyes egyetlen oszthatlan Istenben való hit, és hogy mi ezen hitnek legrégibb örökösei és védői vagyunk ;

Ha azt véltitek, hogy a vallásszabadság a közjó megalapítására sehol sincs jobban biztosítva, mint épen azon országokban, hol a zsidók azt korlátlanul élvezhetik ;

Ha atyáinktól öröklött hitünket mindegyik közületek szent örökség gyanánt tartja, ha azt hiszitek, hogy a saját tüzhely és saját lelkiismeret sérthetetlen javak, melyeket — mint még csak a minap történt — konokul és erőszakosan megtámadni semmi ember fiának jogában nem áll ;

Ha érzitek, hogy az egyetértés hatalom, hogy, bár különböző nemzeteknek tagjai, érzelmei-, remény-, várankozások- és törekvésekben mégis egygyé lehetünk ;

Ha azon véleményen vagytok, hogy törvényes uton a jog és méltányosság megdönthetetlen hatalma, valamint buzgalmatok és értelmiségték erejénél fogva nagyot lehetne elérni a nélkül hogy valami különös nehézségeket támasztana, a nélkül hogy valamely hatalomban félelmet vagy gyanút gerjesztene, a nélkül hogy akármely pártnak is okot szolgáltatna az idegenkedésre vagy gyűlölségre, kivéve azon pártot, mely a tudatlanságot, az előítéleteket vagy a vakbuzgóságot képviseli ;

Ha tudjátok, — a mint mi tudjuk — hogy hitsorsosaink még mindig a kétezedéves járom alatt görnyednek, hogy elnyomás, üldözés és lealázás folytán fölsóhajtának és hogy mind a mellett a polgári jogok és emberi méltóságra omelkedhetnek ;

Ha szent kötelességnek tartjátok az elfogultakat nem kárhoztatni, hanem előbbi állásukra visszahelyezni, a nem látóknak, a helyett, hogy azokat magukra hagynók, a szemet megnyitni, a boldogtalanokat nem csak a könyörület hatálytalan könnyeivel siratni, hanem védeni rágalmozók ellenében ; segítségükre sietni, őket oltalmazni és megváltásukra törekedni ;

Ha azt hiszitek, hogy az eszközök, melyek rendelkezésekre állnak — bár eddiglen elszigeteltek ; a kölcsönös kívánságok — bár messze távol laktok egymástól ; a remény — bár odig még nem teljesegett ;

Ha azt hiszitek, hogy az üdv ezen különböző forrásai egy folyamán s egy cél elérésére egyesíthetők, hogy az egyesített hatás jó gyümölcsét az egész földszinén megteremje ;

Ha azt gondoljátok, hogy a vallásnak becsülést, a népeknek tanulságot, az emberiségnek haladást eredményez, az igazságnak pedig a győzelmet vivja ki, ha a zsidóság erei összpontosítatnak, melyek számra nézve csekélyek ugyan, de a közjóra való hajlandóságukban felette hathatóságok ;

Ha elismeritek, hogy a befolyásnak, melyet az 1789-ben Franciaországban olismert olvek az egész világra gyakoroltak, általános legyen ; hogy ezen olveknek hite törvényt foglal magában, mely a jogon, igazságon és méltányosságon alapul, hogy óhajandó, miként ezen szellem a népeket mind lelkesítse, és hogy a szabad vallás példája határtalan öröt és meszszeható befolyást magában rejt ;

Toastvérek, ha mindezt valljátok, ha benne biztok, benne a jogot és igazságot megismeritek, úgy jertek és hallgassatok reánk, a kik szózatunkat hangoztatjuk :

Oh jertek felénk, csatlakozzatok hozzánk, hadd működünk egyesülve ezen nagy, ezen magasztos áldásdus munkán. Jertek testvérek, az egész világ izraelitái, hadd egyesülünk egy szövetségben.

Legyen e szövetségnek neve

„Alliance Israelite Universelle.“

Pest augustus 20.

A főváros egyik izraelita leánytanodájában f. h. 13-kán megtartották az évi vizsgálatot. A vizsgánál megjelent az iskolák igazgatója ft. Kriegler ur. A vizsga azzal kezdődött, hogy a nevezett iskola egyik tanítója a vallástant kezdé vizsgálni. Minthogy a fővárosi magántanodákban csak egy tanár oktatja a vallástant, az igazgató a tanítóhoz a következő kérdést intézte. Vallástanár az ur? A tanító némi elfogultsággal azt felelé : vallástanár ugyan nem nem vagyok, de értek a vallástan oktatásához. Kriegler igazgató ur helytelennek tartotta a tulajdonásnő ezen eljárását, kinek kötelessége volna a kormány által kinevezett vallástanárhoz folyamodni, és azért néhány szóval elégedetlenségének adott kifejezést. A jelenvolt vendégek a vizsga után arról értesültek, hogy a rendes vallástanár azért nem oktatott az intézetben, mivel a szülék vonakodtak a vallástanításért járó rendes évi járulékot megfizetni ; a szülék pedig azért nem fizettek, mert átlátták, hogy az egész vallástanítás egy fillért sem ér. Tudakozódtunk másutt és ugyanazt hallottuk, még pedig nem csak a szüléktől, hanem az intézetek tulajdonosaitól is. A vallástanítás ezen elhanyagoltatása már igen régi baj, a nélkül hogy azzal csak valaki törődne. Minden egyes leány tudja, hogy a vallástanító nem követel egyebet mint 2 frt és 20 krajczárt, a tudományra senkinek sincs szüksége. A leányka bátran meg meri sérteni a vallástanárt, mert tudja, hogy az csak a megszabott összeget követeli. Ilyen vallástanítás mellett a többi tanítónak minden erőmegfeszítése sikertelen : a kis leányból néhány év alatt neveletlen romlott nagy leány lesz, ki, ha csak e bajt a házi nevelés nem pótolja, a szép, jó és nemes iránt többé soha sem lesz fogékony.

Az illető tanítót ugyan a kormány nevezte ki, de mi azért mégsem okozhatjuk a kormányt, hanem egyedül a helybeli izr. község előljáróságát. A kormány nem tud, de nem is tudhat mindenről, de a község előljáróságának effélét kell tudnia és nem szabad megvárnia, hanem szent kötelessége bejelenteni, hogy a kormány e bajon minél gyorsabban segítsen, hogy egyáltalában a vallástanítást a község kezébe adná. Ugyanezen tanár a helybeli izr. képezdében is tanítja a vallástant, a hová épen beillik, mert a milyen az a képezde olyan ez a vallástanár.

Figyelmeztetjük tehát a község t. előljáróságát, sziveskedjék e visszás állapoton segíteni, még pedig mielőtt a tanév megkezdődik, különben minden jött ment ember fogja a vallástanítást kezelni.

Somogy megye, Csurgó, 1867. évi aug. elején.

Csurgó csak amolyan középszerű, de intelligentiára nézve meglehetősen gazdag kis mezőváros. Nem hinné az ember, mennyi említésre méltó dolog történik néha benne és vidékén. Legyen szabad ez alkalommal csak a leglényegeseket nyilvánosságra hoznom.

A vagyon- és személybiztonság, a közcsend örei,

a pandurok eléggé ismertek a hazai közönség előtt, a következő mégis meg fogja lepni a t. olvasókat.

Felháborodott lélekkel jelentem ugyanis a nálunk Tilosban a személyi biztonság, a polgár legdrágább kincse ellen, Berger nevű vendéglősnön elkövetett ocsmány merényletüket.

Mult hó utolsó napján megtámadják említettek nevezett vendéglőst saját lakásán, hogy őt megkötözve magukkal vigyék. Elfogatási parancsuk nem lévén, a vendéglős nem engedte kezeit megkötöztetni. Nem kellett ennél több e panduroknak! Neki rohannak, az egyik a hajánál fogva czepli, a másik a puska agyával döngeti, úgy hurzolták a bíró házához. A szegénynek sem jajgatásán, sem könnyein nem könyörültek ezen nyomorultak, csak is a bíró és a nép közbenjárására bocsátották szabadon zsákmányukat, de előbb aljas boszujoknak az által adtak kifejezést, hogy leköpték, és mint a dögöt ott hagyták.

Felháborodott lelkem oly sokat tudna felhozni, a mi e szemtelenséget illusztrálva eredetében, okai és következményeiben megmagyarázhatná; de „Szólj igazat, betörök a fejed.“

A pandurok ezen aljas eljárása leirhatatlanul izgatta fel nem csak a zsidók, hanem minden művelt ember kedélyét. — Elvárjuk, hogy már a kedélyek megnyugtatósa tekintetéből a szolgabíró szigorú rendszabályokat fog használni, nehogy egyikünkön is ismétlőd-hessék e gázság, különben oda leszünk kénytelenek fordulni, hol meghallgattatunk, kívül könyebben beszélhetünk, mint t. szolgabírónkkal. Azért közlöm a „Magyar Izraelitá“ val ezen tényt, mert az a meggyőződés, hogy ezen vadak, kiket a zsidók pénze épen úgy hizlal, mint a nemzsidóké, csak a zsidót merték ily aljas módon bántalmazni. Szíveskedjék t. szerkesztő ur e tényt a haladás érdekében közölni.*)

A cultusminiszter urnak a népnevelés ügyében közrebocsátott levele kis városunkban igen örvendetes mozgalmat szült. S valamint a megyén a protestantismus tette meg az első lépést, úgy kis körünkben is csak tisztelt Sarkadi és Verbay ref. lelkész uraktól várható, hogy nem fognak a kezdeményezésnél megállapodni, hanem a közjó terén oly dicsően tanusított ügybuzgósággal és akaraterővel karolandják fel e magasztos szent ügyet is. Arról biztosítani merjük őket, hogy vidékünk zsidósága, ámbár e téren csaknem máris tulterhelve van, örömmel fogja őket követni. És ha, a mi elég sajnós volna, a népnevelési egylet nem alakulhat meg megyénkben, legalább Csurgó egyesülhetne a végett, hogy az annyira nélkülözött kised-óvodát fel lehessen állítani. — E tekintetben szép példával állt t. Kavulak plébános ur elé, a mennyiben a közelfekvő Berzenczén saját költségén kised-óvodát alapított, tökéletesen felszerelt s egymaga fentart. Dicséretes benne különösen az, hogy a gyermekek e menhelye tárva nyitva áll mindenkinek valláskülönbség nélkül. Áldás művére!

Községünk lassan ugyan, de szépen halad. — Az ujonnan alapított iskola immár felkészült, és ha Isten úgy akarja, f. évi október 1-én meg fog nyitattani. — Az előadás nyelvének a magyar határozottatott. Nem tudnám, kit emeljek ki különösen a községi tagok közül az ügybuzgóság tekintetében, olyan nagy és szép a verseny a jó igykezetben minden oldalról! Bárha e tűz a keblekből soha ki ne aludnék! — Mind a mel-

lett kívánatos volna, hogy a kormány megadja azon kölcsön-segélyt az izr. orsz. iskolai alapból, melyért még a helytartótanács-hoz folyamodott községünk, különben, minden segély hiányában, községi életünk rendezetlenségé mellett — aggodó szívvvel nézünk a jövőbe.

Gy. G.

Pécs, 1867. évi augusztus 20-án.

Ezen czim alatt: „Az izraelita vallásoktatás a pesti középtanodákban“ olvastam a „Magyar Izralita“ 19-ik számában, hogy miképen kezelik a vallásoktatást a pesti középtanodában. E vallásoktatás annyira hasonlít a pécsihez, hogy bátran lehetett volna pesti helyett pécsi is oda helyezni. — Tisztelet és becsület a helybeli izr. hitközség t. előljáróságának békeszeretért, de ezzel épen tönkre teszi a rendet és a békét, mert vannak egyének, kik az előljáróság ezen tulajdonával visszaélnék és visszavonást idéznek elő. Községünknek tudományos rabbija és művelt vallástanára van, és a vallástant mégis egy gyűlölt egyéniség adja elő. A pesti községben 61-ben működő Hirschler-féle előljáróság nem az által vitva magának ki az egész országban az általános tiszteletet, mivel a béke után vágyódott, hanem egyedül azért, mivel rendet behozni törekedett. Az, ki a községnek élére áll, annak nem szabad a személyeket tekintetbe vennie, annak nem szabad attól félnie, hogy ellenséget szerez magának ez vagy amaz által: az előljáróságnak mindenütt feladata, hogy használjon. — És mi vág a tanításnál inkább az előljáróság működési körébe? Ifjaink a gymnasiumban vallástalanok, erkölcstelenek lesznek, és ennek egyedül a vallástanító az oka. Sokkal czélszerűbb volna, ha az ifjuság a vallástani oktatásban nem is részesülne, mintsem ez a mostanihoz hasonló maradjon. Lehet-e tagadni, hogy ifjaink a vallástanítást egyáltalában nem kedvelik; ha azt nem akarjuk hinni, hogy ez vallásunkban rejlik, akkor kell, hogy megvalljuk magunknak, miszerint azért egyedül a vallástanár okolható. Pesten négy forintot fizettet magának, nálunk hatot kell évenként e komédiáért fizetni a legszegényebb tanulónak is, ki világosan látja, hogy a vallástanár nem a vallással, hanem csakis a pénzzel törődik. Ez így nem maradhat. Ha előljáróságunk itt és másutt e szerencsétlen helyzeten oem fog orvosságot keresni és találni, akkor utódaink méltán fogják rólunk elmondhatni: elődeink a romlottság teremtői voltak. Az előbbi kormánynál nagy befolyású urak voltak ezek a Cseh- és Morvaországból importált emberek, kik itt és Temesvárt, különösen Pesten mindent el tudtak érni, mi nekik használt és a zsidóságnak ártott. A jelen kormányról azonban nem lehet feltenni, hogy kedvelné ezen a magyar zsidók szerencsétlenségére behozott egyéneket, azoknak elbocsátatása egyedül az illető előljáróságoktól függ. Ha az előljárók azonban helyeslik ezen emberek ittlétét, ha ezek a szemfényvesztést, hizelgést, csalást és jellemtelenséget nyíltság, szerénységnek, igazságnak és becsületességnek tartják, akkor nem segít semmi; mert a balgákon az Ur sem segít. — Elkeseredetteknek lát-szunk, de mi el sem titkoljuk elkeseredettséggünket, mert utálattal látjuk, hogy például a temesvári mintatanoda Kohn nevű igazgatója magyar egyletet alapít, pedig még a nyelvtanról sincs fogalma; pedig még igen rövid idő előtt elátkozott mindent, a mi csak magyar; utálattal olvassuk, hogy a pesti mintatanodának Lederer nevű igazgatója küldöttségileg jelenik meg

*) Csak köteleességet teljesítünk.

Eötvös bárónál, pedig ki nem tudja, hogy ezen egyén a boldogult Haas leghivebb eszköze volt. Ismételjük, hogy ez így nem maradhat, ha dolgunk jobbra fordulását óhajtjuk, hogy ellenségeink vezessék legszentebb ügyeinket, hazánk gyermekei, leghivebb barátaink pedig háttérbe szoríttassanak.

Külföldi szemle.

A moldva-oláhországi zsidók üldözése iránt a „Times“ egy cikkében hivatalos jelentéseken alapuló hiteles adatokat közöl.

„Az európai nemzetiségek közt — úgy mond — a legujabb a román nemzetiség, mely csak tíz év előtt lépett életbe. Midőn Miklós császár 1853-ban a fejedelemségeket megszállotta, az még nem létezett. A nyugati hatalmak a porta területének megsértése s nem Románia autonómiájának tekintetbe nem vétele miatt indítottak ellene háborút. Még a végleges békekötéskor is csupán úgy beszéltek Moldváról s Oláhországról, mint a törökök s oroszok közti oly viszály tárgyáról, melynek elintézése szükséges keleti Európa nyugalma névére. Azonban a fejedelemségeknek Cuza alatti egyesülése a moldva-oláhországiakat megtanítá a hazafiság érzelmére. — Azóta elég eszélyesek voltak egy királyi házbéli herceget választani fejedelemmé, s ekkép kormányuk számára megnyerni a szárazföldi nagy monarchiák rokonszenvét. Ők jól indultak, új uralkodó s új intézmények mellett; azonban a legeszesebb tanulók sem képesek egyszerre mindent megtanulni. A fejedelemségek kormánya s népe bebizonyítani óhajtják, hogy ők képesek a portától függetlenek maradni s szintugy nem akarnak Oroszország vazalljaivá lenni. És mégis legujabban — látszólag a kormány egyetértésével — oly kegyetlenségek követték el, melyek csak csorbíthatják az állam jellemét, s annak befolyását s biztosságát komolyan veszélyeztethetik. A zsidók ellenében a középkorba illő üldözés kísértetett meg, s noha a consulok erélyes előterjesztései folytán a bántalmazások megszüntek, eléggé kiderült, hogy nem csak a jassy-i pór nép, hanem még a hivatalnokok is a zsidó faj elleni hagyományos gyűlölet által vannak lelkesítve.

A Galaczban vízbe fullasztott két zsidó története eddigelé leginkább maguk a moldvai hatóságok versiója szerint adatott elő, melyek természetesen minden bünsúlyt a törökökre igyekeztek háritani. De a galaczi főnök szerencsétlenségére ott consulok is vannak; s ez utóbbiak végére járván a dolognak, az iránt illető kormányaikhoz jelentést küldöttek. — A saját miniszteriumunkhoz érkezett közlések éppen most terjesztettek az alsóház elé; s azok tartalma közös figyelmet érdemel. Nemrég Bratiano befolyása alatt a kormány a helyi hatóságokat arra sürgeté, hogy a kóborlókat távolíttassák el az országból. E parancs — úgy látszik — különösen a zsidók ellen volt irányozva, kik közül sokan természetesen szomszéd tartományokból üzleti czélokból telepedtek le, s kikre most mind a kereskedők, mind a vásárlók szokott bizalmatlansággal tekintenek. Azonban bárminő lett legyen is Bratiano körlevelének czélja, az a tudatlan s vakbuzgó népnek jó alkalmat adott a zsidók üldözésére. St. Clair jassy-i consulnak egy sürgönye mutatja a nép hangulatát. Előbbi közlésekből látszik, hogy a zsidók a cholera behozatalával s a nép zsarolásával vádoltattak. Ezért nem lephet meg ben-

nünket, hogy a zsidóknak törvényen kívül állók helyzetébe juttatása oly veszélyes előpéldát állított fel, mely a tanulókat, tiszteteket s köznépet a zsidókon kegyetlen tettek elkövetésére ösztönzé. Károly fejedelmet Jassyban tett látogatása alkalmával St. Clair, Green bukuresti főconsul utasításai folytán arra kérte, hogy vizsgálatot rendeljen a zsidók panaszai iránt, s hogy vessen véget a zsidók üldöztetésének. — A fejedelem előtt többek közt azon körülményt is felemlíté, hogy „épen Jassyba megérkezte estéjén több mint 200 zsidó bántalmaztatott kisebb-nagyobb mérvben, s közülök némelyeknek szakálla s haja megégettetett s kitépetett a fejedelem kocsija mellett futó fáklyavívők által. Ezek közül több mint 30-an megjelentek az angol consulságnál s alkalmam volt meggyőződni róla, hogy durván bántak velök.“

A pór nép által elkövetett bántalmazás nem oly szégyenteljes egy államra nézve, mint az, mely a törvény érvényesítésével megbízott egyének által követték el. A jassy-i kihágásokat össze sem lehet hasonlítani a Galaczban elkövetettekkel; noha a hatóságok igyekeztek feltüntetni a dolgot, mintha ők egészen ártatlanok lennének. A helyi főnök jelentése szerint tíz, a jassy-i törvényszék által elítélt kóborló egyszerűen Galaczból a Duna tulpartjára vitetett s Törökország területére szállíttatott ki, a honnan jöttek. „Ma — folytatja a főnök jelentése — egy török hajó visszahozá őket, s midőn a határon lévő hivatalnokaink kijelenték, hogy nem vehetik át, a hajó parancsnoka azokat a Dunába vetteté. 8-an közülök, sekélyes vízbe esvén, partunkra menekültek, hol befogadtattak; de ketten vízbe fulltak.“ — Egy bizottmány ült össze Galaczban s elhatározá, hogy egyedül a török hajó parancsnokát lehet hibáztatni; azonban a külföldi consulok éberek voltak s Waard consulnak Greenhez intézett jelentéséből értesülünk a valódi tényállásról. A zsidóknak az országból kiűzetése iránti parancs értelmében ez utóbbiak közül számosan őrkiséret mellett Jassyból Galaczbába vitettek s július 12-én „egy 9—10 agg s fiatal egyénből álló csoport egy csónakba helyeztetett s moldva-oláhországi katonák által a Duna másik oldalára szállíttatott át, hol a várossal átellenes parton, egy cserjével s náddal borított s éppen akkor nagyon sáros szigetre menni erőszakoltattak.“ Ott hagyták őket a katonák, kik azt mondák nekik, hogy igyekezzenek befelé jutni el, a mint tudnak, egy oly gázlón át, melyre távolabb fognak találni. „Semmiféle ily gázló sem létezik s annak fölkeresése végetti kísérleteik közben ezen szegény embereknek sáron, nádason, éltük veszélyeztetésével kelle keresztülgázolniok; valósággal egy közülök eltűnt. A többiek elég messzire hatottak el nagy bajjal arra nézve, hogy magukra vonhassák a Zatokánál lévő török őrség figyelmét, mintegy félmérföldnyi távolságra ama helytől, a hol kiszálottak. Az őrség tüstént egy csónakot küldött át, megmenté a 9 egyént, élelmiszereket adott nekik s másnap reggel Galaczbába szállíttatá őket, hol a moldva-oláhországi őrségnek adattak át s azáltal átvették.“ — A galaczi hatóságok azonban el lévén tökévelve a zsidókat kiűzni, azokat még ugyanazon napon átvitették „s ugyanazon szigetre szállíttaták ki, de sokkal fölebb. Itt egy másik török őrség vevé át őket, mely őket Zatokába szállíttatá, s onnan másodizben hozattak vissza Galaczbába.“ — Ekkor rendkívüli jelenet következett. „A moldva-oláhországi őrség határozottan vonakodott azokat átvenni; de a török őrség altisztje azokat erővel ki akarta szállítani; ezért

csónakát egészen a part közelébe helyezé, s míg a törökök a zsidókat kiszállásra kényszeríték, a moldva-oláhországi katonák szuronyaikkal s puska-tusáikkal a vízbe taszigálták. A törökök, kik fegyvertelenek s szám szerint csak hárman voltak, lehető gyorsasággal eveztek tova, oly célból, hogy csónakukat a halász-csónakok során át a folyamba juttathassák el. Ekkor két zsidó a csónakhoz kapaszkodott, hogy megmentse magát a parton lévő katonáktól. A törökök kényszerítették annak eleresztésére, és senki sem tévén a parton semmi kísérletet is megmentésükre, vízbe fultak. Az egyik holttest csakhamar feltaláltatott, az egy oly igen öreg ember volt, ki annyira gyenge volt, midőn másodizben vitegett át a folyam török oldalára, hogy két moldva-oláh-

országi katonának kelle őt támogatnia. A másik holttest egy fiatal gyermeké volt s szintén feltaláltatott, de csak este felé.

Ily ténynek nincs szüksége commentárra. Világos, hogy ezen gyilkosságokban sokkal inkább vétkesek azok, kik kérizben küldék el a szerencsétlen zsidókat, hogy egy mocsáros helyen éhen haljanak s kik azokat, midőn visszahozattak, szuronyokkal taszigálták a vízbe, mint a csónakon volt három török. Ha egy ily büntény büntetlenül maradna, a fejedelemségek kormánya csakhamar el fogná veszteni azon rokonszenvet, melylyel Európa hajlandó volt irányában viseltetni.

T A R C Z A.

Az 1839—40-iki országgyűlés tárgyalásai a zsidók polgárosítása ügyében.

A főrendi tábla tárgyalásai a zsidók polgárosítása tárgyában. CXVII. ülés. Márczius 26-ikán 1840.

(Folytatás.)

Temesi gróf Tihanyi Ferenc: A t. karok és rendeknek a zsidók polgárosítását célzó jelen izenetét, mint szelidebb körünk egyik igazságos szüleményét elvére nézve én is illő méltánylással üdvözlöm, és mindenkor szíves érzéssel kezdet fogok e haza bármely osztálya balítéletek szülte nyomattatásainak törvényes uton elosztatásában; azonban minél tisztább és egyszerűbb a cél, melyet ez által a t. karok és rendek elérni ohajtanak, annál nagyobb aggodalommal foglal el azon kérdés felletti komoly tünődés, ha vajjon célszerű-e még most ezen engedményt oly határozottan kifejezni, mint ezt a t. karok és rendek velünk közölt törvényjavaslatok szerint tenni kívánják? mert vajjon ezen művelődés, ipar és szorgalom pályáján kitünőleg előrehaladt és a t. karok és rendek izenete szerint minden akadályokon és megszorításokon már is diadalmaskodva, már is nyomossággal bíró ily néposztály ily határozott intézkedés által nem fogja-e ön jobblétét a szorgalom, ipar és tán művelődés terén is némileg hátrább álló többi hontársaink épen mostkori fejlődésének hátrahagyásával, hátramaradásával e hont elárasztólag megalapítani? — és ekép a t. karok és rendeknek abbeli célja: miszerint ezen néposztálynak érdeke a közállományával forrasztassék össze, minden kérdésen kívül el fog-e éretni? — nem fog-e épen a közállomány érdeke veszélyeztetni? és őszintén megvallom, hogy ilyféle kérdések közt a le. etőségre figyelmeztve, több kétséges következtetéseket sejttek, melyeket a t. karok és rendek, kik csupán az olv theoreticus igazságán építenek, el nem osztlatnak; — és így még most a t. karokat és rendeket oda kívánom felszólíttatni, miszerint a rendszeres munkák közt e tárgyra nézve kifejtett nézeteket figyelembe véve, az applicationnak a theoria igazságával mennyiben egyezhető véleményöket kifejtve ahhoz képest indítványozott törvényjavaslatukat is módosítsák. Egyébiránt, mi szavazatomat illeti, azok közé tartozom, kik ő Felségét a türelmi bérnek elengedésére és a nemesi birtokok haszonbérrelhetésére meg kívánják kérni, és még ezen országgyűlésen kimondatni azt, hogy az urbéri telkek szereszetése iránt már más törvényjavaslatban folyván az értekezések, — a zsidók polgári vagyont szereshossenek, czéhekbe befogadtassanak, és ezen engedményt egyedül a hazában lakó zsidókra és olyanokra, kik elegendő vagyonnal ollátva, a kormány engedelmevel költöznek be, kívánom értetni.

Főpohárnokmester gróf Keglevich János: A józan előhaladásnak s az emberiségnek barátja és pártfogója voltam mindig s vagyok most is, annál fogva pártolom a karok és rendek indítványát; de azt a maga egész kiterjedésében pártolnom nem lehet, mert valamint a természetben nincs ugrás, ugy a politikai nézetekben sincs; ha azt akarjuk, hogy valamely alkotandó új rendszer célszerű legyen, azt lassan és fokonként, és nem egyszerre kell tennünk; és így azt vélem, hogy most talán elég volna azokat megadni a zsidóknak, miket a koronaőr ő excellentiája javaslatba hozott, u. m. a türelmi taksát megszüntetni, az árendát, a polgári és jobbágyi fundusok vásárolhatását megadni s végre a zsidóknak a czéhekbe való befogadtatását törvény által elhatározatni kívánják; azonban tanácsosnak nem tartom, hogy ezen törvényes intézkedés a külföldi zsidókra is kiterjessék; mert azon aggodalom tartja koblemet, hogy a kormány sem volna képes megakadályoztatni a zsidóknak bejövetelét Morva-, Cseh- és Lengyelországból, szükséges volna cordont huzni az ország szélén; mert ezen új törvényes provisio kétség kívül az egész monarchiában nagy lármát fog csinálni, sőt még többet fognak gondolni, hogy itt nyertek, mint mennyi nekik valósággal megadatott: következésképp csoportosan fognak a zsidók Magyarországra jönni. Egyébiránt az excerptáknak nem lévén barátja, lehetetlen egészen elmellőznöm az országos választmánynak e részbeni munkálatát, miután az 1790: 38-ik törvényezikkely eleve azt mondja, hogy a zsidók in statu quo maradjanak, míg az országos választmány munkálata fel nem vétetik; izenjük meg tehát a karok és rendeknek barátságosan, hogy ezen munkálatot vegyék revisióba, miután az ugy is csak 12 szakaszból áll.

Gróf Szapáry Miklós: Ha azon szerencsétlen néposztálynak nyomorult állapotját tekintem, melynek sorsa javításáról jelenleg tanácskozunk, ha azon elnyomást, azon üldözéseket tekintem, melyeket ezen nagyméltóságú tábla némely szónokai igen eleven színekkel festettek és melyek ellen ezen szerencsétlen zsidók semmi törvényben oltalmat nem találnak, — nem lehet, hogy hajlandó ne legyenek mindazon engedményekhez hozzájárulni, melyek ezen szerencsétlenek sorsa enyhítésére javasoltatnak. De nagymélt. főrendek! meggyőződésom az, hogy törvényhozónak nem csupán csak érzetét kell tekintetbe vonni, hanem mindenekelőtt azt kell vizsgálni, vajjon az általa hozandó törvénynek következményei nem veszélyeztetik-e némileg a közállományt? Ezeket általános olv gyanánt előbocsátván, melyből indulok, átmegyek azon szabályoknak fejtegetéséhez, melyek a t. karok és rendek által javasoltatnak. Mi az elsőt, vagyis a tolerantialis taksát illeti, megvallom, hogy nem csak kívánom, hogy eltöröltessék, de azt tartom, hogy ezen igazságtalan szabály tárgya sem lehet egy józan törvénynek; vagy azt találja a

törvényhozás, hogy az ilyen polgárnak káros befolyása legyen a közállományra vagy az országnak egyéb polgáira, és ezen esetben pénzért sem szabad ötöt tünni, vagy pedig ellenkezőt talál és akkor kell ötöt tünni pénz nélkül is, e részben tehát — mint mondom — tökéletesen kezdet fogok a karokkal és rendekkel. De bátor leszek még valamit hozzá tenni: tudjuk, hogy az országnak némely részeiben a zsidók ezen türedelmi taksán kívül még a földesuraknak is fizetik az ugynevezett védelempénzt, ezt szinte igazságtalannak nézvének és a törvény oltalma alá kívánván helyeztetni honunk minden polgárait, nem pedig a földesurak alá, arra vagyok bátor a nagym. főrendeket megkérni, hogy szólítsák fel a karokat és rendeket, hogy valamint a tolerantialis taksa, úgy szinte ezen védelempénz is eltöröltetésék, vagy inkább megszüntessék. — A mi a jelen törvényjavaslatnak második szakaszát illeti, arra való nézve megvallom, — hogy egyet nem érthetek a t. karokkal és rendekkel. — Én azt kívánom, hogy a törvényhozás, ha oly törvényeket alkot, milyen e jelen törvény, t. i. mely nagy politikai befolyás nélkül létre nem hozhatnók, — kívánom, mondom, hogy az ilyen lépések rögtön ne történjenek, hanem inkább lépésönként. Azt tartom, hogy ha azon engedmények mellett, melyek már az urbéri tárgyban foglaltatnak, a tolerantialis és védpénzek megszüntetésén kívül jelenleg még azon engedmények is létesülnének, melyeket Vasvármegye igen érdemes helytartója ő méltósága (kivéül én e részben tökéletesen egyetérték) előhozni méltóztatott, akkor a jelen országgyűlés bizonyosan megfelelt e részbeni feladásának. Várja be ezen szabályoknak igen üdvös következményeit és hagyja a jövő kornak, későbbi törvényhozásoknak, hogy végezzék el ezen — ismételve mondom — általam igen óhajtott munkát. A mi végre az idegen zsidók bevételeit illeti, tökéletesen pártolom mélt. gróf Dessewffy urnak indítványát, noha megvallom, hogy nem azért pártolom azt, mint ha attól tartanék, mint ezen nagymélt. háznak némely tagjai attól látszanak tartani, hogy Magyarországból egy második Lengyelország lesz. A zsidók Lengyelországbani helyzetetésének külön okai vannak, ez maga ezen zsidóknak és lengyeleknek nemzetiségükön és szokásaikon alapul, és ha hosszas akarnék lenni, könnyen be tudnám bizonyítani, hogy oly helyheztesztést, mint nekik Lengyelországban van, nem csak Magyarországbán, hanem semmi egyéb országban nyerni nem fognak, nem is nyerhetnek. — Ez az én alázatos vélekedésem.

Gróf Szapáry József: Ha az országgyűlés vége nem volna oly közel, arra szavaznék, hogy a karok és rendek felszólításának, hogy az országos választmányának munkáját vegyék fel; de mivel az idő rövid, ezélszerűbbnek találom a koronaőr ő excellentiájának indítványát pártolni.

Bárá Bányffy Pál: A karok és rendek jelen izenetében foglalt azon elvet, miszerint ők azért kívánnak törvényt hozni, hogy egy néposztály, mely eddig polgárosítás nélkül volt, polgárosítsák, csak úgy lenne kivihető, hogy ha az tökéletesen a karok és rendek izenete szerint elfogadtatik; s így óhajtottam volna, ha a mélt. főrendek ezen rövid törvényjavaslatot elfogadták volna, de miután látom, hogy ebbeli kívánságomat el nem érem, én is legalább azon kedvezéseket kívánám jelenleg a zsidóknak megadni, miket a koronaőr ő excellentiája elősorolni méltóztatott, hozzátévének még azt, hogy a zsidók nem csak minden városokban, hanem az ország minden vidékeiben — ide értve a bányavárosokat is — lakhassanak.

Bárá Jeszenák János: Ha a keresztényi szeretet, a felvilágosodott, szelidebb század szelleme és az osztó igazság nem parancsolná, úgy egy oly országban, milyen hazánk, hol több lakosokra van szükség, a józan politika javasolja, hogy — más nemzetek példájára — a zsidóknak valahára a polgári kedvezéseknek forrásait megnyissuk s őket ez által hasznos polgárokká és háladatos honfiakká tegyük. Ezen üdvös cél elérésére a karok és rendek izenetét pártolom, különben a koronaőr ő

excellentiája indítványát gróf Dessewffy Aurél módosításával elfogadom.

Diakovári megyés püspök Kukovics József: Az 1791-ik évi 38. törvényczikkely elhatározta, midőn a zsidók ügye szőnyegre jövend, hogy némely szabad királyi városoknak ugyan a zsidókat érdeklő szabadalmi is egyszersmind tanácskozás alá vétessenek, a mi hogy megtörtént volna, minthogy a t. karok és rendek izenetéből ki nem tetszik, és a ki nem hallgatott városokat rövid kézzel és tettleges uton szabadalmaikból kivetkőztetni a törvényes renddel és a koronázási diplomával ellenkezik, — arra való nézve a t. karoknak és rendeknek jelen állitánya alaposan akkor tárgyalhatnók, midőn az országos kiküldöttségnek viszonzizete tárgyalatandik. — Ez az én alázatos véleményem. — Dalmát-, Horvát- és Tótországokra nézve az 1727. évi 19. törvényczikkelyre figyelmezve, ugyanazon országoknak ősi sarkalatos (municipalis) jogait e részben épen hagyatni kérem.

(Folytatjuk.)

L E V E L E K.

Pest, 1867. évi augusztus 11-én.

T. szerkesztő ur!

Beeses lapja „Az Izraelita Magyar Egylet“ czimű cikksorozatban a főtt. bibliafordítók ellen megrovólag nyilatkozik. E cikksorozat t. írója azt mondja: „A munka nehezítve van, ha díj nélkül történik, de ha egyszer díj nélkül magunkra vállaltuk, akkor meg kell szünni minden nehézségnek és minden akadálnak, mert itt már az illetőnek adott szaváról, becsületéről van szó . . .“ Ezen igazságos megjegyzés folytán ösztönözve érzem magamat kinyilatkoztatni, miszerint nagyérdemű barátom, ft. dr. Z i p s e r M. rohonczy főrabbi, a biblia azon részét, melyet ő fordítani magára vállalt, már két évvel ezelőt hoztam beküldötte, mit én a z o n n a l köztiszteletű barátunk dr. M e z e i Mór urnak, az „I. M. E.“ alelnökének kézbesíteni siettem.

Ámbár nevezett főrabbi becsülete védelmezésére föl nem hívott, mégis felszólalok érdekében, — azon régi elvnel fogva: **וכין לאדם שלא בפני** — hogy senki egy perezig se tartsa lehetségesnek, miszerint dr. Zipser adott becsületszavát be nem váltotta.

Legőszintébb rokonérzelemmel

barátja
R e i c h I g n á c z.

N.-Kőrös, 1867. évi augusztus 14-én.

T. szerkesztő ur!

Említve volt már annak idején e lapokban, hogy községünkben rabbit fognak alkalmazni. Jövő szombaton már is a concurrensnek egyike próbaszónoklatot fog tartani. Nem tudjuk, hogy ki fogja ez állomást elnyerni, de nagyon óhajtottam volna, ha az illető a község minden egyes tagjának bizalmával dicsekedhetnék; mert a tapasztalat azt tanítja, hogy a rabbinusok még azon községokban is tudnak pártokat előidézni, hol annak előtte a pártnak csak hírének ismerték. Mintsem ilyen esett beálljon, inkább örökké rabbinus nélkül, mert az én felfogásom szerint, a község inkább nélkülözheti a rabbinust, mint az egyetértést. El nem fogom mulasztani t. szerkesztő urat a próbaszónoklat eredményéről értesíteni. — Adja az ég, hogy lelkesünk olyan egyéniség legyen, ki cselekedetei által a zsidóság és hazája üdvét előmozdítja.

Steiner Mór,
tanodai gondnok.

B.-Csaba, 1867. évi augusztus hó 12-én.

T. szerkesztő ur!

E hó 8-án a szarvasi dalárda az aradi dalünnepélyre utazván, nálunk egy estélyt rendezett, mely számos látogatásnak örvendhetett. A mulatság vig folyama közben K. urfinak kedve kerokedett oratoricus tehetségét a közönséggel csodáltatni. De többen nem akarták őt hallgatni és beszédét félbeszakították. — Erre az urfi haragra lobbanván, egy fiatal emberhez fordult, őt imigy megszólítva: Mit akar ezen hazátlan zsidó stb. Sőt beszédének nyomatékosságot akarván adni, őt meg is pofozta. — De ezen megszólított és felpofozott nem volt zsidó. — A vélt zsidó ezen kihívást azonnal elfogadta és ha többen közbe nem vetik magukat, a könnyelmű urfi életébe kerül.

Az urfi ezentul jobban fogja megnézni az illetőt, mielőtt el fogja magát arra határozni, hogy vadállatként támadja meg a zsidót. Nem vagyunk bosszuvágyók, de meg kell vallanunk, hogy az egyszer nem esett rosszul hallanunk, hogy a fiatal ember néhány napig borogatásokat volt kénytelen használni, úgy döngötte el a vélt zsidó. Másutt tán az egész dolog semmi zajt sem ütött volna, de nálunk, hol az egyetértés kereszténynek és zsidók között példás, zajt csinált ezen eset.

Községünk állapota jó, semmi zavar vagy pártszakadás, mi mindenesetre derék rabbink és előljáróinknak köszönhető. A pesti érd. hitközség körlevelére községünk helyeslőleg válaszolt. Tanodánk magyar és jól rendezett. S. J.

Gige, augusztus havában 1867.

T. szerkesztő ur!

Legnagyobb figyelemmel kísérvén becses lapját, annak csaknem mindegyik számában községi jelentést olvastam. Engedje meg, hogy G i g é r ő l, Somogyomgyének egyik községéről említést tegyek. Községünkben 4 év óta nélkülözték az iskolát, minthogy a községnek nagyobb része szegény lévén, azt fen nem tarthatták. Hogy az iskola hiánya a községre legnagyobb hátrányos befolyással van, az tagadhatatlan, azért legnagyobb elismeréssel viseltetünk azon urak iránt, kik a mult Chevra-lakoma alkalmával sikeresen felszólaltak ez ügyben. — A uszterlitz ur Csökölyből és Schlosinger ur Gígéből a környékből összegyűlt urakat felszólítván, hogy gyermekeiket Gígére adván, lehetővé tegyék az iskola fentartását és a szegény gyermekek tanításbani részesítését; és minthogy hitfelekezettünkben honos minden jó és szép iránti fogékonyság, ezen eszme viszhangra talált és nem sokára valósult is. Így Gígén jelenleg egy tanító és egy segéd működik. Auszterlitz ur 50 frttal évenként és a kétszeres tandíj fizetése által, Schlosinger ur az által, hogy három szegény gyermekért fizeti az iakolapénzt, szépen támogatják az iskolát. Ohajtjuk, hogy ezen nemes urak példája mindenütt utánzást találjon, és hogy kivétel nélkül igaz legyen báró Eötvös ő excellentiája alkalmilag tett azon nyilatkozata: „A zsidók legtöbbit áldoznak gyermekeik tanítására.“ R.

N.-Kőrös, 1867. augusztus 18-án.

T. szerkesztő ur!

Ma délelőtt 10 óraker számos hallgatóság jelenlétében ünnepélyos isteni tisztelet tartatott Ő Felsége születése napja alkalmából a helybeli izr. imaházban, mely alkalommal Weil Mór, jelenlegi bizottmányi rabbi, ki már tegnap próbaszónoklatot tartott, magyar imát mondott Ő Felsége boldogságáért. A helybeli kántor, közreműködése folytán, nem csekély mértékben emelte az isteni tiszteletet.

Weil rabbi ur tegnapi szónoklata osztott tetszésben részesült. — Minthogy még más próbaoladást is fognak tartani, nem akarok Weil urról részletesen szólni. A tartandó próbaoladásokról annak idején értesítendőm t. szerkesztő urat.

Koltha, 1867. évi augusztus 15-én.

T. szerkesztő ur!

Nem czéлом Madarász képviselő urat az olvasó-közönségnek bemutatni, hiszen ő eléggé ismeretes, szándékom csak említeni, hogy Madarász az országgyűlés elnapolása óta leginkább falunkban tartózkodik s nem egyszer bizonyította be hitsorsosaink iránti rokonszenvét. E derék képviselő községünknek szellemi érdekeit különösen szíven hordja. — Gyakran meglátogatta a hosszabb idő óta beteg köztisztelőben álló E. . . nevű izraelitát, s vigasztaló szavaival enyhíté e szegény zsidó fájalmát.

Hogy nem csak egyetértés, hanem barátság uralkodik hitsorsosaink és a nemzsidók között, az sok tekintetben Madarásznak köszönhető. Hitsorsosaink nem a szélső baloldal képviselőjét, hanem a *felvilágosodott embort becsülik Madarásznak, mert nálunk a zsidó nem nézhet ma arra, hogy ki micsoda párt-hoz tartozik, hanem egyedül arra: ki mennyire szabadelvű.

— cs —

Vegyes hírek.

— A király Ő Felsége születésnapját a helybeli izr. templomban f. h. 18-án délelőtt 11 óraker ünnepélyes isteni tisztelettel ülték meg. Dr. K o h n hitszónok remek alkalmi beszédet tartott. Friedmann főkántor és a kar, egy zsoltár és a néphymnus szép előnéklésével emelték az isteni tisztelet ünnepélyét.

— Erdemudus hitsorsosunk, a már 85 éves M o n t e f i o r e, f. h. 19-én esti 7 óraker külön hajón Pestre érkezett, de már 20-án reggel Bukarestbe ment, hogy üldözött és elszegényedett hitsorsosainak sorsán befolyása és vagyona által segítsen. Az ur áldja őt erővel.

— Komáromból írják: E napokban a megyei törvényszék-nél a helybeli épületfa-kereskedők ügyo tárgyalatott, kiknek főraktáraik a vár-rayonon belül fekszenek s most az erődítési munkálatok befejezésére fognak fordítatni. E helyeknek megváltási árát kelle meghatározni. E végre ugy a kinstár, mint a fakeskedők részéről bizalmi férfiak választattak. A kinstár választottai közt egy zsidó is volt, Neuschloss Károly, az ismert nagykereskedő Pestről. — A szakértőket meg kelle esketni s e végből Neuschloss ur megesketésére az itteni izr. hitszónok a megyeházba hivatott, hogy az esküt a fonálló szokás szerint töle more judaico megvegye. Kinos érzés volt az illetőre nézve látni, hogy a sok közt csak ő van kivételes helyzetben, a menyenyiben esküjéhez papja hivatik el, míg a többiek egyszerűen a bíró kezébe esküsznek. Midőn azonban Neuschloss ur kötelelőseget teljesítendő, az esküt le akarta tonni, a hitszónok, Schnitzer rabbi Ordódy alispán elé lépett s erélyes, ékesszólo szavakban elmondá, mily nem szívesen teljesíti e kötelelőseget, mert ezáltal mintegy segédkezet nyujt hitsorsosai lealázására. „Nom anynyi-e, — mondá a többi közt — mint a zsidó becsületosságában kétkedni, ha esküje csak akkor tartatik valóának, ha papja áll mellette? Nem ismerjük e el mindnyájan Istent, a mindenség teremőjét? Ez Isten nevében ő n eskesse meg őt! Legyen őn szabadelvű s előzze meg az egyenjogúsítás törvényét, mely hozatni fog, melynek hozatnia kell!“ — Az alispán szívesen engedett a kívánatnak s Neuschloss ur ugy mint a többiek, a bíró kezébe magyarul tette le az esküt.

— A helybeli izr. hitközség fi- és leánytanodájában megtartattak az évi vizsgálatok. Hely szüke miatt nem szólhatunk minden egyes tantárgyról és minden tanítóról. Vannak kifogásaink, melyeket legközelebb részletesen le fogunk írni, de mindazonáltal nyilatkozathatjuk, hogy nincs a fővárosban nemzsidó nyilvános elemi fótanoda, hol a fiuk vagy leányok a magyar nyelvet sem kivéve, annyit tanulnának, mint a zsidó közseg iskolájában. Más közsegek példájára kiemeljük a héber tanítást, melyet Reich Ignác rendkívüli buzgalommal és sikerrel kezelt a fitanodában.

A második osztályban tanitattott Mózes első könyvéből: fejezet 1 — 23-ig. A harmadik osztályban: Mózes első könyvének 23-ik fejezetétől kezdve e könyv végéig, és Mózes második könyvéből: fejezet 1—18-ig. — A negyedik osztályban: Mózes harmadik k. fejezet 17 — a könyv végéig és negyedik könyvéből: fejezet 11—25. — A negyedik osztályban: Mózes 5 könyve kezdettől fogva egész végéig. A héber nyelvtant a tanulók az ujjabkori rendszer helyes elvénél fogva, a biblia szöveg alapján, gyakorlatilag tanulták. Még kiemelendő,

hogy a növendékek a volós verseket, a szent Biblia lényegét, könyv nélkül tudták, még pedig héber, magyar és német nyelven.

— F. hó 29-én egy nem tudjuk hány felvonásból álló komédiát fognak előadni. A társulatnak nem csak színészei és igazgatója, hanem még főigazgatója is van. A komédiát már mult héten kellett volna bemutatni, de a főigazgató távolléte miatt, ki ez előadásnál nélkülözhetlen, elhalasztották a dolgot. A főigazgatónak van ugyan helyettese, de erre több színész meg az igazgató is igen haragszik, mert tavál a társulat több tagjáról azt nyilvánította, hogy haszonvehetőnek. Van e társulatnak már néhány derék tagja is, melyeket az igazgató végszükségében alkalmazott, nehogy valamiképen megbukjék, de ezeknek nincs a komédiára befolyásuk. Az előadás a Hermina-téren lesz. El fogunk menni és meg fogjuk nézni, hogy irhassunk az egyes színészekről, magáról az igazgatóról, kinek fényes érdemeiről nem régen igen sok szépet beszélt a társulat főigazgatója, ugyanazon főigazgató, kiről e napokban az a „Pesti Napló“ azt merészelt mondani, hogy olyan nagyságos ur, ki obscurus p. p. Ezt a főigazgatónak, a rector magnificusnak elmondani nem lett volna bátorságunk, pedig ezer örömmel mondjuk el mi is, kiknek erre még a Naplónál is több okunk van.

— A „Magyar Ujság“ban olvassuk: „S.-A.-Ujhelyben a piarista algymsium élén oly egyéniség áll, ki a Bach-rendszer alatt a magyar nemzetről a legroszabb fogalmakat igyekezett tanítványaiába csepegtetni. Később penészes arisztokratikus elveket hirdetett, valószínűleg, hogy a hivatalos körök kegyelében részesüljön, pedig a nép fia. Mostanában pedig előadásait azzal koronázza, hogy a zsidók ellen rémitő dolgokat beszél. — Közelebb ome szavakra fakadt: „a vitézkötesre kellene mindnyájukat akasztani“; s komoly előadás helyett a zsidók csalársáról mesél mindenfélét összevissza és zsidó tanítványainak szüleit folyton rágalmazza. Többek közt ez is tanubizonysága annak, hogy a miniszterium kellő gyökeres reformokhoz még nem látott. Vagy ilyen emberek még mindig helyet foglalhatnak az 1848-ki törvények alapjára állított Magyarország közmivelődési tényezői közt? — Mi csak azt sajnáljuk, hogy a „M. U.“ ezen egyénnek nevét meg nem nevezi; jó, ha a világ ismeri.

— A „Magyar Ujság“ a következő nyilatkozatot hozza: „A „M. U.“ egyik legközelebbi számában egy valótlanossággal telt tudósítást közöl a szikszói rabbi nak itt tartott szónoklata felől, többek között azt irván, hogy ez az emancipáció ellen nyilatkozott. Nincs nálunk izraelita, ki az egyenjogúsítást epedve ne óhajtana. N.-Kálló. „Egy igazságszerető.“ Nem mondta a mi levelezőnk, hogy a n.-kállói zsidók nem akarják az emancipációt, hanem azt, hogy az a Hillel nevű szikszói rabbi az emancipáció ellen áskálódik. Vagy tagadni akarja „igazságszerető“, hogy a szikszói rabbi a szószeréken elmondja, hogy a zsidónak nem szabad magyarul vagy németül olvasnia, mint hogy ez által Isten ellen vétkezik? Sohase védje senki is ezt az utálatig elvetemedett embert, különben egyedül azt árulja el, hogy maga is e fajnak táborába tartozik. Levelezőnk még nagy kímélettel írt ezen jellemtelen egyénről, kit sokan helytelenül örültnek tartanak. Az örült ember nem szerez magának csalás által vagyont; az örült ember nem tud minden piszkos eszközzel bujtogatni és izgatni; az elme-kóros nem tudja beszédeit az illető községhez alkalmazni. — Tud-e valamit „igazságszerető“ ur azon „El Haadarim“ című röpiratról, melyet a szóban levő Hillel rabbi ezelőtt 3 évvel annyi ravaszszággal terjesztett a magyarhoni zsidók között? Ezen röpiratban a szerző többi között elmondja, hogy a karéneskes imaház kórháza a belejáróknak, minthogy ilyenek csakis lelki bajban szenvedhetnek, és igen betegek; hogy a kártyázás nem oly nagy vétek, mint — a hébert kivéve — bármely nyelvnek olvasása; hogy nem szabad együtt lakni, de még érintkezni sem az olyanokkal, kik a haladás vétkében részesülnek s a t. A felvilágosodott emberek a röpirat szerzőjét elmekórosnak tartották, e röpirat hatása bizonyos körökre azonban azt mutatta, hogy a röpirat szerzője jellemtelen egyén, kit nem elmebetegsége, hanem gonosz cselekedetei folytán kellene személyes szabadságától megfosztani. Sajnos, hogy még mindig vannak, kik még a mellett „igazságszerető“ nek mondják magukat, — kik ilyen elvetemedett család érdekében nyilvánosan felszólalnak. Tegye oda az ilyen igazi nevét, ha csakugyan „igazságszerető“!

— Odessában Brodoski nevű hitsorsosunk 100000 frankot adományozott egy köziskola alapítására.

— Galaczba egy Jeruzsálemből jövő zsidó jött osztrák utlevéllel, melyet kiszálláskor a szolgálattovó román tiszt ke-

zében kelle hagynia. Néhány napot töltött már egy zsidó háztulajdonosnál, midőn ismét tovább akart utazni, egy fiatal zsidót tolmácsul maga mellé véve, a kikötőbe ment, hogy utlevelét visszakérje. — A tiszt mindkettőjüket elfogatta. A tolmács 24 órai fogság után kibocsátott ugyan, de a Jeruzsálemből jött zsidó — nyomtalanul eltűnt. Málhája Galaczban maradt, de őt magát senki sem látta többé.

— Megjelent és beküldetett szerkesztőségünkhez: „אור וישׁוׁ. Neue Lehrmethode für den hebräischen Lese- und Sprachunterricht in der ersten Klasse von Wilhelm Singer Hauptschullehrer.“ Számos szó és több mondat fordítással van ellátva. Ajánljuk azon magyarhoni iskolákba, melyekben a tanyelv a német. Mi nem hisszük, hogy a szerző német iskolák számára írta könyvecskéjét, azért nagyon helytelenül járt el, hogy az egyes szokat és mondatokat magyarra nem fordította vagy fordította. Mi, kik azt óhajtjuk, hogy a községekben a bibliát magyarul tanítsák, hasonló könyvecskét nem ajánlhatunk.

SZERKESZTŐI LEVELEZÉS.

—cs —k urnak Kolthán. Nagyon szivesen.

Somogyba. Fogadja köszönetünket.

Debreczenbe. Nem közölhetjük.

G. urnak Pécsen. Lapunk egyik cikke meg fogja önnök a szóban levő dolgot magyarázni. Kérjük becses közreműködését.

N.—s urnak Tapolezán. Igen szollemduk, de nem helyes. A mi meggyőződésünk az, a mit lapunk egyik cikkében elmondottunk.

N. Kanizsára. Nem közölhetjük

T, S. urnak Pesten. Ez nem fog bennünket visszajeszteni.

G—r urnak Pesten. Nem értettük a dolgozatot.

T—i urnak Ó Budán. Még eddig nem kaptuk.

G—r urnak Budán. Hol marad az ön közreműködése?

Fehérvárra. Ha nem értesítenek bennünket, nem is értesülhetünk semmiről.

Wesprémben. A sorozatot vártuk, mert szerettük volna használni, de mindeddig nem kaptuk.

Keszthelyre. Magánlevelet írunk. Minden rendben van.

Kaposvárra, K. ur még nem érkezett Pestre. Átadandjuk.

Mohácsra. A statisztikai adatokat más oldalról is várjuk.

„Beth-El.“

(Érdeemes magyar izraeliták diszcsarnoka.)

E munka hat füzetből áll. Mindegyik füzetben két arczkép van, csak a hatodikban négy. Ára az egész munkának két kötetben négy forint. Mind a hat füzet egy diszkötetben hat forint. Egyes füzet ára 60 krajczár, csak a hatodik füzeté, melynek nem csak 4 arczképe, hanem még kettős terjedelmű szövege is van, egy forint.

Kapható a szerzőnél (Reich Ignác fekete sas-utca 1-ső szám, 2-dik emelet).

Izraelita növendékeket

kik valamely pesti iskolát látogatnak, teljes ellátás, nevelés és felügyelet végett elfogad

Rózsási József,
nyilv. tanító.

Vaczi-ut, Balassa-féle ház 59. sz.